

SPIS TREŚCI

WSTĘP	IX
Metody krytyki i konstruktywne problemy w badaniu historii powstania chrześcijaństwa	IX

CZĘŚĆ PIERWSZA

Rozdział pierwszy

PAŃSTWO I RELIGIA W STAROŻYTNYM RZYMIE

1. Państwo i religia w monarchiach hellenistycznych	
2. Kółka i stowarzyszenia w Grecji w ostatnich trzech wiekach p. n. e.	6
3. Ruchy religijne w epoce największego rozkwitu niewolnictwa	9
4. Główne kierunki społeczno-religijne w świecie grecko-rzymskim i żydowskim	10

Rozdział drugi

WYŻSZE WARSTWY RZYMSKIEGO SPOŁECZEŃSTWA NIEWOLNICZEGO W I W. N. E.

(według Seneki, Tacyty, Swetoniusza, Waleriusza Maksimusa i Wellejusza Paterkulusa)

1. Panowie i niewolnicy	14
2. Życie i obyczaje wyższych warstw społeczeństwa rzymskiego	21
3. Światopogląd wyższych warstw społeczeństwa rzymskiego w epoce wczesnego pryncypatu	24

Rozdział trzeci

HUMANITARYZM I POSZUKIWANIE BOGA W DZIELACH SENEKI

1. Moralność stoicyzmu rzymskiego	35
2. Teozofia i poszukiwanie boga u Seneki	41
3. Seneka i chrześcijaństwo	52

Rozdział czwarty

NAUKOWY ŚWIATOPOGLĄD PLINIUSZA STARSZEGO

1. Dojście do władzy magnaterii prowincjonalnej	56
2. Pliniusz jako filozof i satyryk	58

Rozdział piąty

ZAŁOŻYCIELE CHRZEŚCIJAŃSTWA

1. Krytyka pojęcia „założyciele chrześcijaństwa”	64
2. W jakim stopniu księgi Nowego Testamentu służyć mogą jako źródło historyczne	68

Rozdział szósty

UGRUPOWANIA RELIGIJNO-POLITYCZNE W JUDEI W I W. N. E.
(według Józefa Flawiusza)

1. Dzieła Józefa Flawiusza jako źródło historii narodu żydowskiego w I w. n. e.	73
2. Interpolacje chrześcijańskie w dziełach Józefa Flawiusza i Tacyty	74
3. Metoda badania tekstu Józefa Flawiusza w II w. n. e.	76
4. Charakterystyka żydowskich ugrupowań religijno-politycznych u Józefa Flawiusza	78
5. Społeczny charakter sekt żydowskich według Józefa Flawiusza	83
6. Światopogląd sekt żydowskich	84
7. Eseneńczycy — jedni z najważniejszych poprzedników chrześcijan	87
8. Żydzi przed powstaniem lat 66—73	90
9. Rozpowszechnianie się religii żydowskiej w I w. n. e.	93

Rozdział siódmy

JEZUS I CHRYSZTUS W WIERZENIACH SEKCIARZY ŻYDOWSKICH

1. Jezus i Chrystus — dwie różne postacie	95
2. Jezus-bóstwo	96
3. Chrystus — oczekiwany król Izraela	101

Rozdział ósmy

MESJANIZM WOJUJĄCY W POWSTANIU ŻYDOWSKIM LAT 66—73

1. Społeczny charakter powstania	105
2. Społeczne i religijne pojęcia zelotów i sikaryjczyków	111
3. Charakterystyczne cechy mesjanizmu wojującego	113

Rozdział dziewiąty

USTRÓJ I IDEE SPOŁECZNE POPRZEDNIKÓW CHRZEŚCIJAŃSTWA

1. Radykalne sekciarstwo jako szeroki ruch ludowy	116
2. Ustrój społeczny wspólnot sekciarskich	120

Rozdział dziesiąty

OGÓLNE UWAGI O SYTUACJI RELIGII W IMPERIUM W I. W. N. E.

1. Poprzednicy chrześcijaństwa w I w. n. e.	124
2. Poprzednicy chrześcijaństwa w środowisku żydowskim	128
3. Poprzednicy chrześcijaństwa w świecie grecko-rzymskim. Pojawienie się religii wschodnich w Rzymie	130
4. Zagadnienia periodyzacji	133

CZĘŚĆ DRUGA

Rozdział pierwszy

RZYM I POJAWIENIE SIĘ NOWEJ RELIGII

1. Rzymianie w imperium II w. n. e.	139
2. Wczesne chrześcijaństwo	141
3. Zagadnienia chronologii	143

Rozdział drugi

IMPERIUM RZYMSKIE ZA ANTONINÓW

1. Sytuacja militarna i ekonomiczna w cesarstwie	145
2. Rozwój kolonatu	147
3. Zmiany w ustroju politycznym cesarstwa	151
4. Przemiany w życiu ideologicznym II w. n. e.	153

Rozdział trzeci

POGLĄDY SPOŁECZNE I POLITYCZNE KLASY PANUJĄCEJ IMPERIUM RZYMSKIEGO W POCZĄTKACH II W. N. E.

1. Trajan i jego współcześni	160
2. Podział społeczeństwa rzymskiego według Tacyty	161
3. Podział społeczeństwa według Ewangelii	163
4. „Panegiryk na cześć Trajana” Pliniusza Młodszego jako wyraz poglądów wyższych warstw społeczeństwa rzymskiego na początku II w. n. e.	164
5. Program społeczny „Panegiryku” Pliniusza	169
6. Zbliżenie kultury greckiej i rzymskiej	172
7. „Mowy o królestwie” Diona Chryzostoma — grecki wariant gloryfikowania monarchii	173
8. Społeczne i polityczne poglądy klasy panującej imperium za czasów Trajana	177

Rozdział czwarty

POGLĄDY MORALNO-FILOZOFICZNE I RELIGIJNE SPOŁECZEŃSTWA GRECKO-RZYMSKIEGO W POCZĄTKACH II W. N. E.

1. Problemy moralności w filozofii Epikteta	180
2. Charakterystyka światopoglądu późnego stoicyzmu	183
3. Ograniczoność klasowa nauki Epikteta	187
4. Religijno-filozoficzny traktat Plutarcha „O Izydzie i Ozyrysie”	188

Rozdział piąty

SYTUACJA PARTII RELIGIJNYCH ZA CZASÓW TRAJANA. CZY MOŻNA UZNAC AUTENTYCZNOŚĆ KORESPONDENCJI PLINIUSZA Z TRAJANEM O CHRZEŚCIJANACH

1. Gminy żydowskie w latach 73—117	198
2. Kilka uwag o interpolacjach u pisarzy starożytnych końca I i początku II w. n. e.	200
3. List Pliniusza o chrześcijanach i odpowiedź Trajana	205
4. Jakie są podstawy do podważania autentyczności korespondencji Pliniusza z Trajanem o chrześcijanach	207
5. Tertulian a korespondencja Pliniusza z Trajanem o chrześcijanach	213

Rozdział szósty

RUCHY I UGRUPOWANIA RELIGIJNE ZA CZASÓW HADRIANA. POJAWIENIE SIĘ NAZWY „CHRZEŚCIJANIE”

1. Ruchy religijne w imperium w latach dwudziestych-trzydziestych II w. n. e.	216
2. „Zdemaskowanie wszelkich herezji” biskupa lyońskiego Ireneusza	218
3. Podstawowy przesąd „szkoły racjonalistycznej”	219

4. Dzieła gnostyków jako przygotowanie chrześcijańskiej filozofii religijnej	2
5. Początki tworzenia mitu ewangelicznego	2
6. Gminy chrześcijańskie jako zjawisko życia społeczno-ekonomicznego w Imperium Rzymskim	21
7. Rywalizacja chrześcijan i żydów	23
8. Mentalność i charakter społeczności celników	24

Rozdział siódmy

IMPERIUM RZYMSKIE W POŁOWIE II W. N. E.

(lata czterdzieste i pięćdziesiąte)

1. Sytuacja wewnętrzna imperium	244
2. Pisarze, filozofowie, oratorzy połowy II w. n. e.	249
3. Problemy moralności w filozofii Aulusa Geliusza	251
4. Ogólne uwagi o pisarzach i oratorach starożytnych połowy II w. n. e.	260

Rozdział ósmy

UGRUPOWANIA I KIERUNKI WSRÓD CHRZEŚCIJAN W LATACH CZTERDZIESTYCH I PIĘCDZIESIĄTYCH II W.

1. Chrześcijaństwo i żydostwo w połowie II w.	262
2. Podstawowe kierunki chrześcijańskiej myśli religijnej w latach czterdziestych i pięćdziesiątych II w.	263
3. Gnostycy	265
4. Marcjoniści	270
5. Justyn i autorzy Ewangelii	274
6. Montaniści	278

Rozdział dziewiąty

CHARAKTERYSTYKA CHRZEŚCJAŃSTWA W UJĘCIU WYKSZTAŁCONEGO POGANINA

(lata siedemdziesiąte II w.)

1. Literatura o Celsusie	281
2. Autor, czas i cel napisania „Słowa prawdziwego“	283
3. Zdemaskowanie chrześcijan przez żydów	287
4. Żydostwo i chrześcijaństwo jako zabobony	290
5. Próba skłonienia chrześcijan do powrotu na łono cesarstwa	299
6. Klasowa ograniczoność światopoglądu Celsusa	302

Rozdział dziesiąty

POWSTANIE NOWEGO TESTAMENTU

(lata sześćdziesiąte i siedemdziesiąte II w.)

1. Sprzeczności w Nowym Testamencie	305
2. Główny cel stworzenia Nowego Testamentu	308
3. Społeczno-polityczna charakterystyka chrześcijaństwa Nowego Testamentu	311
Indeks osób	315